

ÉJSZAKA VALAKI MEGHALT ÉRTED

Hát ilyenek voltak a régi telek. A tavalyi igazi tél volt. Nem, mint most ezek a napok, a forradalom napjai, kellemes, meleg, késő őszi hőmérséklettel, hogy szinte rügyezni kezdenek a fák.

Július elején váltam el Cristitől, amikor az egyetemista katonák leszereltek. Ő akkor is felülmúlhatatlan kétbalkezességét hirdető, könyökén megvarrt egyenruháját viselte, én az NDK-ból származó farmerdzsekimet. Nagyon pontos listát hagytam neki arról, mit ismételjen át, mit dolgozzon ki egyedül. De vajon volt ideje ilyesmire, amikor kecske és a három gidó felállásban az állomásokon órjározott? Nagy kár, hogy már nem volt küldönc, a pártbizottság irodájában bőven volt idő tanulni. Főleg délután öt után, miután mindenki hazament, és az egység ott maradt nekünk, azoknak, akik oda voltunk bezárva. Küldetésen hol lehet tanulni? Az utcán sétálva? A CFR rendező-pályaudvarán? A parkban, olyasféle küldetéseken, amelyekről Róka szakaszvezető azt hazudta, hogy szexpartikkal járnak? Nem, most már világos, hogy Cristinek nem volt alkalma tanulni. Azzal maradt, amit május közepéig össze tudott szedni.

Csak miatta sajnáltam, hogy otthagynom a kaszárnyát: még néhány hétig szüksége lett volna rám. Úgy éreztem, lett volna valami menthető abban a bolondokházában. Nyár folyamán aztán Cristi megkapta az igényelt tanulmányi szabadságot. Felvételizett a Közgazdaságra, és 0,02 ponttal a vonal alá került. Az egyetemi felvételi után találkoztunk, megbeszéltük a matekfeladatokat. Megrémültem: úgy éreztem, enyém a felelősség. Minden fejezetet átvettünk, ahonnan az öt felvételin adott példát választották. Előre látható tételekből felvételiztettek. Haragudtam magamra: többet kellett volna átvennünk abban a kis időben, ami januártól ápriliséig rendelkezésünkre állt. Két feladatot rontott el a felvételin, az általam tervezett ismétlést nem tudta időben végigcsinálni. Én nem mértem volna fel reálisan, túl nagy volt az anyag, túl kevés az idő? Cristi visszatért a kaszárnyába az őrző-rendfenntartó küldetéseire. 1990 januárjában kellett volna leszerelnie.

Hol lehet ma éjszaka?

Megérkezünk a Geológia Karra, az őrmester rámutat egy ajtóra. Ide menjünk be.

Benyitok.

Cristinára nézek. Szeretném elmondani, mit gondolok. Az jár a fejemben, hogy a fegyveres erők egyszerű jelenléte az egyetemen megváltoztatja az épület stratégiai értékét, és hogy az éj folyamán, isten tudja, akár két tűz között is találhatjuk magunkat. Nincs kedvem valamelyik géppisztolyos őrmester mögött állni, ha tűzharcra kerül sor. Cristina megszorítja a kezem, és nem szól semmit. Úgy kapaszkodunk egymásba, mintha a másik lenne az egyetlen bizonyosság.

Ha már kis híján meghaltunk együtt.

Kimegyek a folyosóra, ahol álldogálnak még páran. Felismerek egy diákot az Informatikáról. Ennyi. Egyébként ismeretlen arcok. A Bölcsészkarról, a Geológiáról. Összehozott minket ez az éjszaka. Egy pillanatra nem tudom, hol vagyok. Megszorítom a mellettem álló lány kezét, érzem hosszú, csontos, hideg ujjait a tenyeremben. Az én kezem forró. Látom a falakat, a körülöttem állók ruháját, a neonégők pislogó fényét a plafonon, amely valahogy túl magas a mostani évszázadhoz mérve, mindent nyomasztóan élesen látok. Az őrmester a központi lépcsőház felé néz, ahonnan egy újabb egyenruhás körvonalai bontakoznak ki. Egy újabb őrmester, aki hátramaradt ellenőrizni, hogy egyetlen egyetemi hallgató sem maradt az őrzött területen kívül.

– Van még valaki? – kérdi.

A másik, a szemébe húzott katonasapkát viselő, sietős léptű, géppisztolyos őrmester válaszol:

– Senki. Nincs senki.

– Ez biztos?

– Mindent megnéztem.

Egy időben félttem a sötétben. Tízéves voltam, és akkoriban olvastam Erich von Däniken *A jövő emlékei* című paranoid könyvét. Fura olvasmányaim voltak ebben az ateista országban, ahol felnőttem. Előbb olvastam von Dänikent, mint a Bibliát. Akkor, tízévesen megragadt bennem a külfölnépele idő- és térdimenziókból érkezett rosszindulatú lények által elrabolt gyerekek képe. Von Däniken úr belépést biztosított számomra egy olyan tág képzeletbeli világba, amelynek határai jóval tovább nyúltak Steven Spielberg filmjeinél vagy Jules Verne regényeinél. Félttem a sötétől és az árnyékoktól, hiszen bármelyik felhőből kitörhet hatalmas dübörgéssel egy ré-

misztő UFO, hogy magával vigyen az égbe, és ott kísérletezzenek rajtam. Tízévesen ez komoly rettegés volt.

Micsoda hülye feladatot kaptam 1989 februárjában, amikor az egységbe fagyasztott Crevedia-csirkék érkeztek! A pártbizottság irodájában voltam, a kapitány oktatási füzetét kellett megírnom. Fagyott kegyetlenül, havazott és a hóréteg teteje megfagyott. Bizarr módon mindenki ott lebzelt még az egységben, várták a csirkeszállítmányt. Számukra ez a túlélés gesztusa volt, biztos élelem a családnak. Az egyik logisztikai őrnagy, Dumiteana, aki a kiképzés során megígérte nekünk, hogy majd megtanít, hogyan kell lekváros üvegből bombát készíteni, vette át a csirkéket, és az ő feladata volt egy táblázat alapján kiosztani a szállítmányt. Tisztjeink álltak elől a sorban, aztán eltűntek az autóbuzsmegálló felé. Egy, a követségeknél dolgozó kapitány, akinek, nem tudom, hány gyermeke volt, hat csirkével szaladt el. Én azt a parancsot kaptam, hogy a kenyeres zsákban vigyek át három csirkét a Parancsnokságra, és adjam át egy elhelyezési tisztnek, aki már vár. A kenyeres zsákba csak két csirke fért, a harmadik pedig olyan fagyos volt, hogy égette a tenyeremet. Kesztyűt húztam, erre csúszós lett, mintha szappannal kenték volna be. Nem volt más zacskóm, csak amibe eleve be volt csomagolva, nem volt semmim, amibe betehettem volna. Karomba vettem, mint egy kisbabát. Elindultam a sétányon, de az közben csúszott, mint a jégpálya. Próbáltam apró, kimért léptekkel tipegni, mint egy gésa. Szar helyzet volt, a köpeny útban volt, a kenyeres zsák enyhén jobbra húzott, a lejtőn mintha még a fagyasztott csirke is feltámadt és csapkodott volna a karomban. És sötét volt. De nagyon. Mi lenne, ha von Daniken úr elmélete épp most válna valóra, és egy UFO landolna a Nemzetbiztonsági Erők Parancsnokságának udvarán? Miért is? Hogy engem elragadjon? Úgy tettem meg az első száz métert, mintha a rahovai erődítmény felé tartanék, iszonyú erőfeszítések árán hódítottam meg a téli tájat, valahogy úgy, ahogy Scott meg Amundsen haladtak a déli sark felé. Gyémántos fények ragyogtak a gyakorlótér sima jegén. A pislákoló fényű villanykörtek messze voltak, nem tudtam kivenni a jeges foltokat. Tíz percembe telt megtenni azt az alig pár száz méteres utat. Amikor odaértem, az őrnagy leszidott, gyere már, mozogj, mert el kell érnem az esti buszt, mennyi van, három, hát zacskót nem hoztál? Jelentem: nem. Tisztelegtem és elhúztam, mintha ott se lettem volna. Visszatértem az egységbe, és örültem, hogy nem törtem ki a nyakamat.

Ami az éjszakai jelenéseket illeti, a küldetésről hazatérő katonákat kellett volna mutogatni! Kíéhezve, átfázva nyolcvanan érkeztek este tizenegykor, egyenesen vacsorázni mentek. Aztán olyan hullafáradtan, ahogy vol-

tak, futott mindenki a helyére, az egyes század az első emeletre, a hármas a másodikra. Amikor harminc ember egymás hegyén-hátán rohanta meg a nyolc darab törökvécét, természetes módon felvetődött a gondolat, hogy a mosdókagylókba is lehet vizelni. Ennek következtében az általunk súrolt mosdókagylók ugyanolyan sárgás fényt kaptak, mint a piszoárok, kezdhettük előlről a sikálást.

– Mit szólsz ehhez, Cristi?

– Túl sokan vannak, nincs elég vécé.

– Igen, ez van.

Majd hozzátettem:

– Mindenképp túl sokan vagyunk ebben az épületben.

– Azt mondják, a Csendőrség idején százan voltak itt.

Mi hatszázan vagyunk a 0396-osoknál.

– Ki mesélte neked, hogyan mentek itt a dolgok a Csendőrség idejében?

– A kapitány, mert ideges volt, amikor éjjeli szolgálatban volt. Mert-hogy zaj volt a folyosón, és nem tudott aludni.

Bonyolult ügy volt a hálótermeké. Mi bárhol elaludtunk volna, ahol hagynak. Bármelyikünk. És még valami. A munka. Időnként irgalmatlanul megdolgoztattak minket, nehéz, kegyetlen munkával, amiből semmit nem tanultunk, de meg kellett lennie.

Dumiteana őrnaggyal különleges tapasztalatban volt részem. Április tájt, amikor már a leszerelésre kezdtünk gondolni, parancsot kaptunk, hogy azok közül, akik nem énekelnek a kórusban, hat ember álljon az őrnagy rendelkezésére egy papírválogatási küldetés végrehajtására. Micsoda? De hát mi térés katonák vagyunk, nem tehetnek oda olyan feladatokat végrehajtani, amit általános iskolai tanulók is könnyedén teljesítenek! Nem erről van szó, cellulóz-újrahasznosítási gépeket kell majd feltöltenünk papírral. Csend legyen, rohadékok – adta ki a parancsot Cojocarú hadnagy –, sorakozó! Minden katonai egységnek munkaórákkal kell segítenie a haza gazdaságát. Mit vigyünk magunkkal? Hideg ételt kapunk, nem jövünk vissza az egységbe ebédelni. Hova a francba visznek?

Egész héten nyolctól háromig dolgozunk, vagyis napi hét óra munka, szünet nélkül. Melyik hat ember? Rajtam kívül maradt még Olteanu, Kugli, Băsan, Tudor és Păun. Az őrnagy kiadta a parancsot, hogy ülünk be egy ócska, rozsdás, fehér furgonba (abba, amelyikbe a fagyasztott csirke is érkezett). Az autónak nem volt ablaka, vagyis a hátsó ablakait fehér festékkel lekenték, de már kezdett felpattogzani. Közel hajoltam, és a lepattogzott festék résein keresztül láttam, merre visznek bennünket. A Diadalívtól a

41-es villamos vonalán mentünk délnek, a Műegyetem felé. Megérkeztünk a Rahova térre, onnan az Alexandria úton tovább, egyre távolabb, Băneasától Bukarest túlsó végére, valahova, ami a Föld legelhagyatottabb és leg-lehangolóbb ipari csarnokának tűnt.

Úgy szálltunk ki, mint aki a vadnyugatra érkezett, egy szellemvárosba. Az őrnagy parancsot adott, hogy a furgon mellett várakozzunk, majd bement az irodába. És ott is ült jó tíz percig. Egy sötétkék, pecsétetes salopétát viselő, bajszos mesterrel tért vissza.

– Nem működik a papírprés – mondta az őrnagy –, nincs mit rakodni. De itt kell maradnunk. Menjetek a csarnokba, ott várakozunk. Ez van.

A haza gazdasága aznap nem működött.

Mennyi idő telt el? Négy-öt óra? Eltévedtünk az újrahasznosításra összegyűjtött papíroceánban. Megtaláltam Vlagyimir Iljics Lenin összes műveit, borító nélkül, ráhajítva egy halom *Scânteiára*, melyeket még akkor nyomtatták, amikor Gheorghe Gheorghiu-Dej elvtárs vezette Romániát. Volt ott egy csomó régi *Cinema* abból a dicsőséges korszakból, amikor Grigore Vasiliu-Birlic és Alexandru Giurgaru voltak a legnagyobb komikusok, ott volt minden papíralapú emlékezet, amelyről az emberiség, íme, lemond, hogy cellulózt sajtoljon belőlük, amiből újabb és újabb sárgás, harmadosztályú papírt tud biztosítani a hazának, olyat, ami valósággal beszipantja a tintát, vagy vécépapír-gurigákat, bádogkeményet, hogy akárhogy hajtogatja az ember, csak feldörzsöli a seggit. Erre van szüksége most a hazának. Minket pedig azért hívtak, hogy segítsünk behordani ezeket az óriási szecskázógépbe, ahol aztán modern csodaként ócska papírból új papírrá változik. Csakhogy mára megállt a csoda. A haza ipara gyomorrontást kapott. Állj meg, pillanat, a múlt késlekedhet itt a mai napra kegyelmet nyert lapokon. A patkányvizelet átható szaga ellenére szerettem ezt a csarnokot. Körülnéztem, mit csinálnak a bajtársaim. Csöndben ugyanazt tették, amit én. Kotorásztak a papírhalom között. Páun felkapaszkodott a hegyben álló papír tetejére, nyolc-kilenc méter magasra, és egy halom régi tankönyvről intgetett. Mintha Edmund Hillary üdvözlőné az emberiséget az Everest csúcsáról. Hirtelen Kugli hozzám fordult:

– Ezt láttad? *România Literară*, teljes gyűjtemény.

Az alaktalan, poros papírhalom tetején, amelybe rágcálók fészkeltek be magukat, feltűntek a folyóiratok. Két évtizeddel korábbi lapszámok. Az 1972-es számokat kezdtem lapozgatni, olyan arccal, ahogy a Párizsból frissen hazatért Ion Minulescu lapozhatta át a bukaresti irodalmi lapokat, hadd lássa, elértek-e idáig a modern gondolatok. Az akkori világ. Elhelyezked-

tem a papírhalom tetején, térdem egyensúlyozva, nehogy papírlavinát indítsak el. Belelapoztam a folyóiratokba. Ismert nevek, szerzők, akikről tudtam, hogy élnek, és olyanok is, akik már az árnyak országában vannak. Hirtelen megakadt szemem García Márquez egyik elbeszélésén, a lap utolsó előtti oldalán. Igazából több elbeszélés is volt ott, mert a fordító sorozatban közölte őket a *România Literară*-ban. Még sosem olvastam García Márquez elbeszéléseit, holott a hetvenes években kötetben is kiadták őket. Tudtam a könyveiről, de sosem láttam őket a könyvesboltokban. Először láttam tehát ezeket a novellákat, a kötetben való megjelenésüket megelőző, folyóiratban való publikáció formájában. Ott olvastam, abban a visszataszító bűzben a *Kedd délutánt*, ott futottam át először a kolumbiai falucskába zuhant, norvégül beszélő angyal történetét. Ott találkoztam igazán Gabóval. Az egész latin-amerikai irodalomból csak Mario Vargas Llosa regényét, a *Háború a világ végét*-et olvastam. Nem volt ollóm, így ahelyett, hogy kivágtam volna, egyszerűen kitéptem a lapokat. Cellulózt loptam. Begyúrtam a kegyeres zsákomba.

Aztán mihelyst visszatértünk a laktanyába, tovább olvastam. Éjszaka. Ugyancsak akkoriban olvastam a *Száz év magányt*, egy kölcsönpéldányból, amelyik körbejárt a szakaszban, és ott fedeztem fel először *A pátriárka alkonyát* anélkül, hogy tudtam volna, számunkra, mindannyiunk számára jóslat az a könyv.

1989 karácsonyi valóságunk mintha *A pátriárka alkonyából* született volna. Ezt még onnan, a kaszárnyából tudtam. Van ez a rögeszme, hogy hirtelen, valami történelmi tévedés folytán az ember átkerül egy könyvben olvasott történetbe. Mint Ray Bradbury disztópiájában, ahol az emberek könyvekké változnak, velünk valami más történt: egy olyan világ összeomlását éltük át, amelyik döbbenetesen hasonlított a latin-amerikai diktatúrákra, mintha mindaz, ami ott volt a levegőben, jelezhetne volna azt, ami utóbb bekövetkezett. Már akkor meg kellett volna éreznem, hogy egy decemberi este ostoba módon agyonlőhetnek egy lány mellett, akit aznap láttam először, és akit Cristinának hívnak. Volt valami a forradalmi Bukarest hangulatában: mintha könyvben olvasta volna az ember. Csak akkor, a pillanat lázában és lelkesedésében ezt nem vettük észre. Megérezzük nem sokára, alig pár nap múlva, amikor az az érzés lesz majd úrrá rajtunk, hogy kihúztuk a treff kettést a sors kártyajátékán. Hogy nem jött rá García Márquez, hogy *A pátriárka alkonyában* egy kommunista elnök bukását jósolta meg, és hogy prófétai módon éppen a Központi Bizottság épületének elfoglalását írta meg? Azt hitte, latin-amerikai diktátorokról ír, nem vette észre,

hogy a népek besorolásában a román nemzet eszményi helye ott van valahol Kolumbia és Panama között, a földnyelven, ez a hiányzó láncszem, a latinitás nemes láncában, ahol a kultúrák mintha mindig Julius Caesar meggyilkolását játszanák el újra és újra.

Abban az órában, amikor az őrmesterek átkísértek bennünket a Geológiai Karra, még nem tudtam ezt.

– Hova való vagy? – kérdezte Cristina.

– Bukaresti vagyok – feleltem.

Vagy azt kérdezte volna, melyik törzshöz tartozom? Milyen kérdéseket teszünk fel mi ezen az éjszakán? Mondjam neki azt, hogy F. C. Argeş-drukker vagyok, mert a családom Valea Rea-ból származik? Vagy elég kijelentő mód, jelen időben egyszerűen annyit mondanom, hogy bukaresti vagyok? Azt hiszem, ezt akarta hallani.

Emlékszem, milyen hatást gyakorolt rám marxizmusunk epicentruma. Jól emlékszem a napra. Ahogy ott ültem megbújva a párttitkárság előszobájában, és *A pátriárka alkonyának* utolsó oldalait olvastam, odajött Tănase kapitány összeesküvő arckifejezéssel, és a világ legszemélyesebb hangján arra kért, hogy segítsek neki. Persze ő is megcsinálná a dolgot, mert egyike a legfontosabbaknak, de sajnos nincs ideje, főleg most, amikor a tantermet átalakítják szocializmus-kabinetté, és be kell hozni a méretre vágott szegélyléceket, és a varrodából is kell jöjjenek, hogy feltegyék a falra a piros függönyöket, hogy ha már nekiláttunk kihelyezni a haza politikai és közigazgatási térképeit, közöttük meg látszania kell a portréknak, és aktualizálni kell a könyvgyűjteményt is, ráadásul mindezzel kész kell lenni a Párttagok márciusi gyűlése előtt...

– Természetesen, kapitány elvtárs. Szívesen segítek.

Egy pillanatra összeszorult a szívem, mert szegélyléceket emlegetett, meg a munkát abban a rövidesen elkészülő csodateremben, amelyről már hallottam. Semmi kedvem nem volt ilyesmiben részt venni, nem is értettem hozzá. De a kaszárnya kimeríthetetlen tartalékokkal rendelkezett, nem volt ott rám szüksége a kapitánynak, volt neki asztalosa és minden, ami még kellett. Én arra kellettem, hogy naprakész állapotba hozzam a politikai-ideológiai füzet tartalmát. Ez nem a pártbizottságnak szólt, ez az ő személyes feladata volt. És nem először. Az újdonságot ezentúl az összefoglalók menyisége jelentette.

– Minden beszéd kivonatára szükségem van ezekből – mondta, és rámutatott egy paksaméta gondosan kiválogatott újságkivágásra –, hogy ki-
jön a kétszáz oldal. Ebbe a füzetbe.

Mikor meghallottam, csaknem elájultam. Komolyan, kétszáz oldal Nicolae Ceaușescu, egyik napról a másikra? Sziszifuszi munkának tűnt. Hihetetlen. Nem tudtam, mit tartalmaznak a beszédek, de sejtettem. Mindegy. Azt, amiből Radu megírta a filozófiai értekezést, amivel be akart vágódni. A beszédeket nem lehetett kivonatolni: ha az ember kivágott belőlük valamit, a kapitány ragaszkodott hozzá, hogy csináljuk újra, mert épp a lényeket hagytuk ki. De miféle lényeket? Kukkot nem értettem ezekből az egyszerű szavakból összeálló, de szándékosan mesterkélten felépítésű mondatokból, melyek azért születtek, hogy hangsúlyozva mondják ki őket, azt a hangulatot keltve, hogy életbe vágó, végső bölcsességet hordoznak. Mit lehet ezekből kiemelni? A kivonat egyfajta összefoglalás, de olyan, amely megőrzi a lényeket, magyarázta a kapitány. De hogy tudom én ezt megcsinálni? Ha egyszer nem értem?

– Na, most mit csinálunk? – kérdezte Cristi, aki maga is megkapta a házi feladatát.

– Várj egy kicsit, próbálom megérteni, mit akar.

De mit lehetett megérteni abban a szóközi összevisszaságban? Kegyetlen feladatnak éreztem, azt se tudtam, hogy szabaduljak tőle. De ahogy Tănase kapitány mondani szokta, az élet megy tovább. Vagyis mindig van valamilyen megoldás. Összefoglaltuk a beszédeket úgy, ahogy jónak láttuk. Pikk-pakk meglett. Hajnali négyig dolgoztunk. Akkor ugrott be, hogy a kapitánynak azért kellett még egy küldönc, mert nem bírta átírni a főtitkár beszédeit. Azt hiszem, minden kivonatos füzetét katonákkal íratva meg, a tavaszi időszakban. Éreztem, feszült volt, mint egy rugó. Mire ide jutottunk, a kapitány megbolondult. Mindenre kész volt, deszkát vágni, lőtérre menni, kiképzést vezetni, de képtelen volt átírni, sőt összefoglalni azokat a rémálomszerű förmedvényeket. Nem jött be előadni nekünk mindezt, ahogy előírta a katonák politikai-ideológiai nevelési programja, inkább odatett minket, hogy ideológiai nevelés címen lakkozzuk le a táblákat. Lakkoztunk hát, ahelyett, hogy marxizmust tanulmányoztunk volna. Nem tartott nekünk agymosó tanfolyamot, mert már ő sem bírta. Nem mintha hülye lett volna hozzá. Szó sincs róla. Cseppet sem volt hülye, inkább nagyon is dörzsölt alak volt. Egyszerűen csak nem bírta már lenyelni, túljutott a tűrőképessége határán. Az egész úgy volt kitalálva, hogy információs túlterhelést okozzon, ő pedig aktivistaként és katonaként egyaránt ki volt téve a túlterhelésnek. Undora abban nyilvánult meg, hogy mímelte a frenetikus lelkesedést. Túllepett az opportunizmuson, hitet mímelő pojáca volt. Eredeti ellenállási

stratégia, hiszen más kiút nem mutatkozott számára. Nem is keresett, de nem is kereshetett volna. Belekeveredett az egészbe.

Ugyanakkor egy másik felfedezést is tettem. Egy nappal azután, hogy hajnalig írtam a kapitány füzeteit. Cristi a dolog halaszthatatlanságát jelző gesztusokkal odahívott a Parancsnokság központi udvara felé néző ablakhoz. Ez pár nappal a Dinamo–Steaua meccs előtt történt, amelyet a Ștefan cel Mare úti stadionban játszottak. Az ablakból egy csomó civil ruhás embert láttam, azokban a látványosan civil ruhákban, amelyet az elnöki útvonalon szolgálatot teljesítő katonák viselnek, öltöny, nyakkendő, olcsó, egymáshoz nem illő ruhadarabok. Ezek a civilek szakaszokba, századokba rendezetten álltak. Rengetegen voltak, három-négyszázan. Előttük parancsnokként az egyik zenész őrnagy állt, nem a karvezető, hanem a rezesbanda karmestere. Abból a távolságból, ahonnan ráláttam, felismertem összetéveszthetetlen pocakját. Karmesteri pálca volt a kezében. Valamit magyarázott nekik a hangjegyekről és a karmesteri pálca pozíciójáról.

Hirtelen a levegőbe lendítette, és azok négyszázan egyszerre kezdtek füttyülni. Aztán leengedte, és csend lett. Egy újabb mozdulat, s négyszázan kezdtek tapsolni. Még egy mozdulat, és a hang átcsapott az ellentétébe: immár hujjogtak. Mind, egyetlen lélegzettel, egyetlen szívként.

– Te jó ég – suttogtam –, ezek a Dinamó szurkolói.

Naná, hogy azok voltak, sejtésem szerint ugyanebben az órában, Bukarest egy másik sarkában a Steaua szurkolói is ugyanígy gyakoroltak, ugyancsak egy karmester vezényletével, aki nemcsak a hangokat ismerte, de azt is, hogyan alkossanak azok harmonikus egészet. Fújjolás, bőgés, füttyögés szimfóniája. A szurkolók olyan precízen fújjoltak, húúúztak és füttyültek, hogy ha arra kaptak volna parancsot, akár George Enescu *Román Rapszódia*ját is előadhatták volna, forradalmi témájú balettelőadás kíséretében. A mi udvarunkon minden lehetséges volt.

Elnéztük őket az ablakból Cristivel, és keserűen mosolyogtunk.

– Né, ott van Mafalda.

– Hol?

– Ott, balról a második szakaszban. Kávébarna felöltőben, sapkát adtak hozzá.

Röhejesen nézett ki, mint egy meccsre kiugrott gyári munkás.

– Mafalda Steaua-drukker – mondta Cristi –, most meg odateszik, hogy füttyülje ki a Steauát.

– Honnan szeded ezt?

– Ő mondta. Oda s vissza van Stoicăért, Hagiért, Bölöniért.

Visszatértünk a feladatainkhoz. A kivonatokhoz. Kétszáz oldalnyi aprólékos munkával megírt szöveghez, amelynek több értelme volt, mint a főtitkár elvtárs eredeti szövegeinek. Az volt a benyomásom, hogy miközben rendszeresen átfogalmazom az újságban közölt szónoklatokat, némi erőfeszítéssel valamelyest javítok a főtitkár elvtárs stílusán.

VALLASEK JÚLIA fordítása